

ЗАТВЕРДЖУЮ

директор ГО «ПЛАТФОРМА ОСВІТИ»

Г. О. Ставицька

16.03.2025 р.

ТИПОВА ПРОГРАМА підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Мовно- літературна грамотність: розвиток читацького інтелекту та медіакультури»

Розробник(и): ГО «Платформа ОСВІТИ», ЄДРПОУ 43830174

Рецензент(и): директор ГО "ПЛАТФОРМА ОСВІТИ" Ставицька Г. О.

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми – Вчитель словесності є модератором культурного діалогу. Важливо навчити учнів відчувати красу слова, критично аналізувати тексти та вільно висловлюватись.

Цільова група: Вчителі мови та літератури (української та зарубіжної), бібліотекарі.

Обсяг (тривалість): Загальний обсяг підвищення кваліфікації за цією програмою в межах одного освітнього циклу становить від 2 до 30 годин (0,06–1 кредит ЄКТС) та визначається індивідуально залежно від кількості обраних слухачем освітніх компонентів (тем). Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. У кожному випадку у сертифікаті зазначається фактично пройдений обсяг годин та тематика навчання.

Особливості реалізації програми – Програма має модульну структуру та реалізується у вигляді окремих освітніх циклів. У межах одного освітнього циклу слухач обирає одну або кілька тем відповідно до власних освітніх потреб. Кожна тема є логічно завершеним освітнім компонентом та може реалізовуватися автономно. Підсумковий обсяг підвищення кваліфікації в межах одного циклу формується шляхом накопичення обраних тем і становить від 2 до 30 годин. Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. За результатами кожного освітнього циклу видається окремий документ про підвищення кваліфікації із зазначенням фактично пройдених годин та тематики навчання.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна

Мета підвищення кваліфікації – Розвиток комунікативної та естетичної компетентності педагогів у сучасному медіапросторі.

Завдання підвищення кваліфікації:

- Методика роботи з різними видами текстів у НУШ
- Опанування інструментів перевірки фактів та медіаграмотності
- Формування навичок творчого письма та ораторського мистецтва
- Використання онлайн-дощок для аналізу літературних творів

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- мовленнєва компетентність
- літературознавча обізнаність
- культурно-цифрова грамотність
- критичне мислення

Очікувані результати підвищення кваліфікації: Вчителі навчаться зацікавлювати підлітків читанням через нові формати, підвищать рівень їхньої мовної культури та розвинути навички успішного спілкування.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації - Оцінювання здійснюється на основі виконання рекомендованих практичних та самостійних завдань, участі в проєктній діяльності, тестування або підсумкової роботи відповідно до програми.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації - Сертифікат або свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка із зазначенням теми, обсягу годин та кредитів ЄКТС відповідно до вимог законодавства

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план відображає перелік можливих курсів (тем), що реалізуються в межах програми. Проходження всіх тем, наведених у плані, не є обов'язковим. Кожна тема є окремим освітнім компонентом і може реалізовуватися автономно.

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
1	Kahoot - онлайн сервіс для створення інтерактивних завдань.	1	1-29	2-30
2	Візуалізація сучасного уроку. Інструменти вчителя.	1	1-29	2-30
3	Впровадження елементів медіаграмотності у шкільні предмети: українську мову та літературу, історію та мистецтво.	1	1-29	2-30
4	Сучасні ефективні практики навчання на уроках української літератури та в позакласній роботі.	1	1-29	2-30
5	Інтегровані уроки української мови з використанням онлайн-сервісів	1	1-29	2-30
6	Основні методи викладання української мови у 5 класах НУШ. Практичні поради та вказівки.	1	1-29	2-30
7	Основні виклики та завдання, що постають перед вчителем НУШ 5 класу на уроках української літератури.	1	1-29	2-30
8	Медіаграмотність в мовно-літературній освітній галузі. 5-6 класи НУШ	1	1-29	2-30
9	Дистанційне навчання. Додатки для планування, контролю та проведення уроків	1	1-29	2-30
10	Змішане навчання як інструмент підвищення ефективності навчання. Ротація за станціями	1	1-29	2-30
11	Інструменти для сторітелінгу. Ефективні методи донесення інформації.	1	1-29	2-30
12	Рефлексія на уроці: яскраві вправи для підбиття підсумків занять	1	1-29	2-30
13	Ефективне онлайн навчання. Методики 25/26.	1	1-29	2-30
14	Інтерактивна робота з учнями. Зацікавлюючі методики Сторітелінгу.	1	1-29	2-30
15	Максимізація розуміння учнів за допомогою методів візуалізації.	1	1-29	2-30
16	Покращуємо враження від уроку: лайфхаки, які допоможуть зробити його цікавим і приємним.	1	1-29	2-30

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
17	Побудова кращого мозку: ефективні методи покращення запам'ятовування.	1	1-29	2-30
18	Удосконалення інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників.	1	1-29	2-30
19	Методи і прийоми компетентнісного навчання української мови в 7 класі НУШ	1	1-29	2-30
20	Формування соціальної толерантності молоді засобами навчальних курсів 'Українська мова' та 'Українська література'	1	1-29	2-30
21	Методичні підходи до викладання соціальної толерантності на уроках української мови та літератури	1	1-29	2-30
22	Розвиток критичного мислення на уроках української літератури у здобувачів освіти 8 класу НУШ	1	1-29	2-30
23	Майстерня інтерактиву: як створювати вправи легко та ефективно	1	1-29	2-30
24	Від майстерності слова до мистецтва оцінювання	1	1-29	2-30
25	Оцінювання, що надихає: як перетворити коментар на крила для учня на уроках мови та літератури у 8 класах НУШ	1	1-29	2-30
26	Емоційний інтелект через літературу у 8 класах НУШ: уроки, які формують людину.	1	1-29	2-30
27	Від «треба» до «хочу»: секрети зацікавлення учнів українською	1	1-29	2-30
28	Українська мова через діалог і творчість: розвиваємо інтерес до рідної мови в інтерактивному форматі	1	1-29	2-30
29	Асоціативний розумовий штурм: як швидко генерувати ідеї для уроків української мови й літератури	1	1-29	2-30
30	Від асоціації до уроку: створюємо унікальні завдання та сценарії для уроків української мови й літератури	1	1-29	2-30
31	Освіта для життя: розвиток м'яких навичок на уроках української мови та літератури	1	1-29	2-30
32	Живий урок української: як формувати м'які навички без перевантаження програми.	1	1-29	2-30
33	Формування критичного мислення на уроках української мови в 9 класі НУШ	1	1-29	2-30
34	Література без прогалин : практичні інструменти подолання освітніх втрат. 9 клас НУШ	1	1-29	2-30
35	Урок без "правильно/неправильно": розвиваємо мислення через тексти і дискусії у 9 класах НУШ	1	1-29	2-30
36	Гейміфікація на уроках мови та літератури в 9 класі НУШ: практичний арсенал без технічних складнощів і перевантаження	1	1-29	2-30

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

Тема 1. Kahoot - онлайн сервіс для створення інтерактивних завдань.

Ключові питання теми: Kahoot - це онлайн сервіс для створення інтерактивних завдань. Дозволяє створювати тести, опитування, вікторини. Платформу можна використовувати під час роботи з будь-якими віковими категоріями. Добре підійде як для молодшої школи, так і для дорослих людей.

Тема 2. Візуалізація сучасного уроку. Інструменти вчителя.

Ключові питання теми: 1. Алгоритм роботи в сервісі Canva 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? На прикладі історії або громадянської освіти

Тема 3. Впровадження елементів медіаграмотності у шкільні предмети: українську мову та літературу, історію та мистецтво.

Ключові питання теми: Ми живемо у світі постійного збільшення інформації, кожного дня інформації стає більше, відповідно потрібно вміти якісно оперувати нею. Відповідно, щоб навчитися розрізняти правдиву від фальшивої організації потрібно всім бути в курсі можливих маніпуляцій.

Тема 4. Сучасні ефективні практики навчання на уроках української літератури та в позакласній роботі.

Ключові питання теми: 1. Використання інструментарію методики 'Філософія для дітей' Метью Ліпмана та її модифікацій під час вивчення творів на уроках української літератури. 2. Сучасні цифрові застосунки на уроках української літератури. 3. Вітальня культурологічна, літературна, історична, театральна, мистецька як ефективна форма позакласної роботи.

Тема 5. Інтегровані уроки української мови з використанням онлайн-сервісів

Ключові питання теми: На тренінгу поговоримо про інтегрований підхід на уроках української мови і використання різних онлайн-сервісів для перевірки знань учнів і мотивації до вивчення нового матеріалу

Тема 6. Основні методи викладання української мови у 5 класах НУШ. Практичні поради та вказівки.

Ключові питання теми: Молодь вивчає українську мову по-іншому, ніж діти або дорослі. Саме тому, сьогодні ми будемо говорити про викладання сучасної української мови Дізнаємось більше про те, як ефективно і різноманітно планувати уроки. Які фактори впливають на уроки. Відповіді на ці та інші питання ми охоче представимо Вам на нашому онлайн-семінарі.

Тема 7. Основні виклики та завдання, що постають перед вчителем НУШ 5 класу на уроках української літератури.

Ключові питання теми: Молодь вивчає іноземну мову по-іншому, ніж діти або дорослі. Саме тому, сьогодні ми будемо говорити про викладання української літератури. Дізнаємось більше про те, як ефективно і різноманітно планувати уроки. Які фактори впливають на уроки. Відповіді на ці та інші питання ми охоче представимо Вам на нашому онлайн-семінарі.

Тема 8. Медіаграмотність в мовно-літературній освітній галузі. 5-6 класи НУШ

Ключові питання теми: У сучасному інформаційному світі формування медіаграмотного учня стає пріоритетним завданням для освіти. Мовно-літературна освітня галузь нового державного стандарту містить можливості для цього. Тож ознайомимося з ними для навчання учнів ефективно взаємодіяти з медіатекстами та вдосконалення власної медіаграмотності. І з'ясуємо, чому медіаосвіта є важливою? Чим відрізняється медіаграмотність від медіаосвіти і як їх поєднати? Які інструменти використовувати для медіаосвіти в мовно-літературній галузі? Як покращити власну медіаграмотність?

Тема 9. Дистанційне навчання. Додатки для планування, контролю та проведення уроків

Ключові питання теми: 1. Додатки, що використовуються для організації класу, поширення домашнього завдання, взаємодії з учнями і батьками та проведення уроків 2. Ресурси для створення різноманітних онлайн-завдань 3. Платформи, канали та соціальні мережі для пошуку, створення і використання навчального контенту.

Тема 10. Змішане навчання як інструмент підвищення ефективності навчання. Ротація за станціями

Ключові питання теми: 1. Ефективне навчання 2. Blended-learning та його різновиди 3. Station rotation: від ідеї до втілення

Тема 11. Інструменти для сторітелінгу. Ефективні методи донесення інформації.

Ключові питання теми: Сучасна освіта потребує постійного пошуку ефективних методів донесення інформації до аудиторії. Сторітелінг є такою універсальною методикою

Тема 12. Рефлексія на уроці: яскраві вправи для підбиття підсумків занять

Ключові питання теми: За допомогою рефлексії педагог достатньо швидко може дізнатися, чи добре засвоєно навчальний матеріал учнями та які види завдань були для них найбільш цікавими / корисними / важливими / важкими. Швидка і глибинна рефлексія. Вправи «Потяг», «Валіза», «Чай», «Подарунок», «Тир», «Долонька», «Риба» та інші

Тема 13. Ефективне онлайн навчання. Методики 25/26.

Ключові питання теми: сучасна освіта вимагає формувати нові знання та практичні вміння і навички для вдосконалення та ефективності онлайн навчання, що дають швидко адаптувати навчальний матеріал під психологічні особливості учнів; разом з тим розвивати дають можливість створити максимально комфортне психо-емоційне середовище під час дистанційної освіти.

Тема 14. Інтерактивна робота з учнями. Зацікавлюючі методики Сторітелінгу.

Ключові питання теми: Сучасна освіта потребує постійного пошуку ефективних методів донесення інформації до аудиторії. Сторітелінг є такою універсальною методикою

Тема 15. Максимізація розуміння учнів за допомогою методів візуалізації.

Ключові питання теми: 1. Як створити ментальну карту за допомогою застосунків: онлайн і офлайн 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? на прикладі історії або громадянської освіти

Тема 16. Покращуємо враження від уроку: лайфхаки, які допоможуть зробити його цікавим і приємним.

Ключові питання теми: 1. Як створити ментальну карту за допомогою застосунків: онлайн і офлайн 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? на прикладі історії або громадянської освіти

Тема 17. Побудова кращого мозку: ефективні методи покращення запам'ятовування.

Ключові питання теми: Під час тренінгу педагоги матимуть змогу ознайомитися з процесами пам'яті та навчитися методам ефективного запам'ятовування

Тема 18. Удосконалення інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників.

Ключові питання теми: Сучасна школа потребує вчителів нової формації, успішних, вмотивованих, компетентних, готових працювати над розвитком та удосконаленням власних компетентностей.

Тема 19. Методи і прийоми компетентнісного навчання української мови в 7 класі НУШ

Ключові питання теми: Учасники та учасниці вебінару актуалізують і поглиблюють знання щодо методів конструювання компетентнісних завдань НУШ; набудуть нових навичок щодо створення та оцінювання компетентнісних завдань, які можуть бути використані на уроках української мови у 7 класах НУШ; ознайомляться із реалізацією компетентнісно орієнтованих та інноваційних підходів до навчання.

Тема 20. Формування соціальної толерантності молоді засобами навчальних курсів 'Українська мова' та 'Українська література'

Ключові питання теми: Важливим показником рівня толерантності є наявність або відсутність усталених у суспільстві негативних стереотипів сприйняття змушених переселенців, мігрантів у свідомості молоді. Індикаторами таких стереотипів є такі: вияв або ні особистого негативного ставлення до переселенців, мігрантів, роздратування щодо їх зовнішнього вигляду та особливостей поведінки, уявлення про їх 'низьку культуру', мимохить віднесення вимушених переселенців або мігрантів до криміналу, немотивоване негативне ставлення. З допомогою виконання запропонованих вправ та завдань з української мови та літератури усунути стереотипне сприйняття.

Тема 21. Методичні підходи до викладання соціальної толерантності на уроках української мови та літератури

Ключові питання теми: Важливим показником рівня толерантності є наявність або відсутність усталених у суспільстві негативних стереотипів сприйняття змушених переселенців, мігрантів у свідомості молоді. Індикаторами таких стереотипів є такі: вияв або ні особистого негативного ставлення до переселенців, мігрантів, роздратування щодо їх зовнішнього вигляду та особливостей поведінки, уявлення про їх 'низьку культуру', мимохить віднесення вимушених переселенців або мігрантів до криміналу, немотивоване негативне ставлення. З допомогою виконання запропонованих вправ та завдань з української мови та літератури усунути стереотипне сприйняття.

Тема 22. Розвиток критичного мислення на уроках української літератури у здобувачів освіти 8 класу НУШ

Ключові питання теми: Теоретичні основи критичного мислення. Практичні методи та стратегії розвитку критичного мислення. Практичні вправи та кейси. Створення сприятливого освітнього середовища. Роль педагога у розвитку критичного мислення. Створення атмосфери відкритості, довіри та підтримки. Заохочення учнів до висловлення власної думки та аргументації. Педагоги зможуть ефективно застосовувати методи та стратегії розвитку критичного мислення на уроках української літератури; створювати ситуації, що стимулюють

критичне мислення учнів; оцінювати розвиток критичного мислення учнів.

Тема 23. Майстерня інтерактиву: як створювати вправи легко та ефективно

Ключові питання теми: 1. Розвінчування міфів: створення інтерактивних завдань - це важко та довго. 2. Сервіс для ігор та вікторин Gimkit, Wordwall, Flippity, Quizizz тощо

Тема 24. Від майстерності слова до мистецтва оцінювання

Ключові питання теми: Оцінювання як мистецтво: новий погляд на оцінювання в умовах НУШ. Учитель-мистець: образ педагога, який надихає, а не карає оцінками. Майстерність слова у формуальному оцінюванні: як коментарі та зворотний зв'язок можуть стати «крилами» для учнів. Міжпредметна синергія: українська мова та література у зв'язку з іншими науками. Креативні інструменти оцінювання: інтерактивні методи, метафори, образні формулювання. Практичні вправи: створення власних «словесних оцінок» та авторських підходів. Мистецтво мотивації: оцінювання як засіб формування впевненості й бажання розвиватися.

Тема 25. Оцінювання, що надихає: як перетворити коментар на крила для учня на уроках мови та літератури у 8 класах НУШ

Ключові питання теми: Оцінювання як мистецтво: новий погляд на оцінювання в умовах НУШ. Учитель-мистець: образ педагога, який надихає, а не карає оцінками. Майстерність слова у формуальному оцінюванні: як коментарі та зворотний зв'язок можуть стати «крилами» для учнів. Міжпредметна синергія: українська мова та література у зв'язку з іншими науками. Креативні інструменти оцінювання: інтерактивні методи, метафори, образні формулювання. Практичні вправи: створення власних «словесних оцінок» та авторських підходів. Мистецтво мотивації: оцінювання як засіб формування впевненості й бажання розвиватися.

Тема 26. Емоційний інтелект через літературу у 8 класах НУШ: уроки, які формують людину.

Ключові питання теми: 1. Живий текст: як оживити літературний твір у свідомості підлітка 2. Методичні фішки: як зробити урок захопливим і змістовним

Тема 27. Від «треба» до «хочу»: секрети зацікавлення учнів українською

Ключові питання теми: Програма охоплює сучасні підходи до мотивації учнів: використання ігор, квестів, сторітелінгу, інтерактивних технологій та медіа; практику створення учнями власних освітніх продуктів меми, подкасти, буктрейлери; інтеграцію цифрових інструментів і соціальних мереж у навчання; методи формування внутрішньої мотивації та розвитку інтересу до української мови через діалог, творчість і співпрацю.

Тема 28. Українська мова через діалог і творчість: розвиваємо інтерес до рідної мови в інтерактивному форматі

Ключові питання теми: Програма охоплює сучасні підходи до мотивації учнів: використання ігор, квестів, сторітелінгу, інтерактивних технологій та медіа; практику створення учнями власних освітніх продуктів меми, подкасти, буктрейлери; інтеграцію цифрових інструментів і соціальних мереж у навчання; методи формування внутрішньої мотивації та розвитку інтересу до української мови через діалог, творчість і співпрацю.

Тема 29. Асоціативний розумовий штурм: як швидко генерувати ідеї для уроків української мови й літератури

Ключові питання теми: 1. Чому асоціативний штурм ефективніший за класичний брейншторм. 2. Інструменти та техніки роботи з асоціаціями. 3. Електронні інструменти для створення асоціативних матеріалів.

Тема 30. Від асоціації до уроку: створюємо унікальні завдання та сценарії для уроків української мови й літератури

Ключові питання теми: 1. Чому асоціативний штурм ефективніший за класичний брейншторм. 2. Інструменти та техніки роботи з асоціаціями. 3. Електронні інструменти для створення асоціативних матеріалів.

Тема 31. Освіта для життя: розвиток м'яких навичок на уроках української мови та літератури

Ключові питання теми: Дієві прийоми й методики розвитку м'яких навичок на шкільних уроках з української мови та літератури

Тема 32. Живий урок української: як формувати м'які навички без перевантаження програми.

Ключові питання теми: Дієві прийоми й методики розвитку м'яких навичок на шкільних уроках з української мови та літератури

Тема 33. Формування критичного мислення на уроках української мови в 9 класі НУШ

Ключові питання теми: Поняття критичного мислення та його роль у сучасній освіті. Особливості розвитку критичного мислення в учнів 9 класу. Компетентнісний підхід у викладанні української мови. Методи і прийоми формування критичного мислення (дискусія, дебати, аналіз тексту, «товсті і тонкі питання», кластер, сенкан тощо). Робота з різними типами текстів: аналіз, інтерпретація, оцінювання. Розвиток умінь аргументувати власну думку та висловлювати позицію. Використання цифрових інструментів для розвитку критичного мислення. Практичні кейси та приклади вправ для уроків української мови

Тема 34. Література без прогалин : практичні інструменти подолання освітніх втрат. 9 клас НУШ

Ключові питання теми: Актуальні підходи й методики надолуження освітніх утрат та їх подолання в контексті програми з української літератури для 9 класу

Тема 35. Урок без “правильно/неправильно”: розвиваємо мислення через тексти і дискусії у 9 класах НУШ

Ключові питання теми: Поняття критичного мислення та його роль у сучасній освіті. Особливості розвитку критичного мислення в учнів 9 класу. Компетентнісний підхід у викладанні української мови. Методи і прийоми формування критичного мислення (дискусія, дебати, аналіз тексту, «товсті і тонкі питання», кластер, сенкан тощо). Робота з різними типами текстів: аналіз, інтерпретація, оцінювання. Розвиток умінь аргументувати власну думку та висловлювати позицію. Використання цифрових інструментів для розвитку критичного мислення. Практичні кейси та приклади вправ для уроків української мови

Тема 36. Гейміфікація на уроках мови та літератури в 9 класі НУШ: практичний арсенал без технічних складнощів і перевантаження

Ключові питання теми: 1. Інтерактив без перевантаження: принцип «менше — якісніше». Як уникнути цифрового перевантаження? 2. Цифрові платформи для інтерактивного уроку української мови та літератури в 9 класі НУШ. Огляд і практичне використання: Interacty; Blookey; Gimkit; Flippity; Vaamboozle

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України Про вищу освіту
2. Закон України Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій
3. Закон України Про дошкільну освіту
4. Закон України Про загальну середню освіту
5. Закон України Про інноваційну діяльність
6. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність
7. Закон України Про наукову і науково-технічну експертизу
8. Закон України Про освіту
9. Закон України Про позашкільну освіту
10. Закон України Про професійно-технічну освіту
11. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні
12. Національна доктрина розвитку освіти
13. Положення про державний вищий навчальний заклад
14. Положення про дистанційне навчання
15. Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти
16. Положення про організацію навчального процесу
17. Постанова кабінету міністрів України від 28.03.2002 № 379 Про затвердження Державної програми "Вчитель"

Основна література:

1. Аносов І. П., Елькін М. В., Головкова М. М., Коробченко А. А. Основи науково-педагогічних досліджень : навч. посіб. Мелітополь : Видавн. будинок ММД, 2015. 218 с. URL: <https://cutt.ly/OboAZIy>.
2. Бех І. Д. Рефлексія у духовному «Я» особистості. Рідна школа. 2011. С. 9-14.
3. Біла книга. Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів./Дж.М.Зош, Е.Дж.Хопкінс, Х.Дженсен, К.Лю, Д.Ніл, К.Хірш-Пасек, С.Л.Соліс, Д.Вайтбред. The LEGO Foundation, 2017. 39 с. URL: <https://cutt.ly/h1FRr1i>
4. Бурдун В.М. Стратегічне планування. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П.Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
5. Василенко І. Ю. Тренінг розвитку творчого мислення. Обдарована дитина. 2004. № 5. С. 52-55.
6. Від керівника до лідера : практичні поради для 57 директорів шкіл та керівників відділів освіти / Анна Уварова, Поліна Гоч. - Київ : Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2019. - 60 с. - URL : <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12,2019.pdf>
7. Волківська Д. А. Сучасні підходи до визначення лідерства. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. 2014. Вип. 115. С. 45-47.
8. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. № 3. 2008. С. 23-30.
9. Гондарева Г. В. Концепція розвитку емоційного інтелекту старшокласників у навчально-виховному процесі. Таврійський вісник освіти, 2013. № 2. С. 260-264.
10. Закони екології Коммонера. URL: <https://bit.ly/3VzEWjA>
11. Закони екології Коммонера. URL: https://pidru4niki.com/1960120837942/ekologiya/zakoni_ekologiyi_kommonera
12. Зеленська Л.Д. Мовно-комунікативна компетентність учителя-коуча, ментора, тьютора, фасилітатора (на прикладі програми «Освітологія»).

Молодь і ринок. № 9(195). 2021 С. 16-20.

13. Зубенко Л. Г., Немцов В. Д. Культура ділового спілкування : навч. посіб. Київ: «Ексоб», 2002. 200 с.
14. Інтегровані завдання для молодших школярів: цікаво, пізнавально, креативно. / Л.Добровольська, В.Андросова. Черкаси: видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2022. 70 с.
15. Коваль А.П., Культура ділового мовлення: писемне та усне ділове спілкування. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ, 1997. с.193-280.
16. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996.
17. Копильчук В. Інтегровані уроки як засіб підвищення якості знань учнів. URL: <http://itcm.comp-sc.if.ua/2018/kopylchuk.pdf>.
18. Костюк А. В. (2014). Емоційний інтелект та шляхи його розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету, 2014. № 2. С. 85-89.
19. Котлер Ф. Стратегічний маркетинг для навчальних закладів / Ф. Котлер, Карен Ф. А. Фокс ; пер. с англ. Київ : УАМ, Вид. Хімджест, 2011. 580 с.
20. Лукіна Т. Види моніторингових досліджень / Т. Лукіна ; за заг. ред. О. І. Локшиної // Моніторинг якості освіти : світові досягнення та українські перспективи. - К. : К.І.С. - 2004.-128 с.
21. Мартинець Л. А. Управління професійним розвитком учителів : навч.-метод. посіб. / Л. А. Мартинець. - Вінниця : ДонНУ, 2016. - 87 с. Внутрішня система забезпечення якості освітньої діяльності: стандарти та рекомендації. - URL : <https://cutt.lv/prnvgJh>
22. Моргун В. Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості. Постметодика, 2010. № (6)97.С. 2-15.
23. Нова українська школа : дидактичні основи STREAM-освіти в початковій школі : навчально-методичний посібник /С.Вакарін. Київ : Саміт-книга, 2021. 144 с.
24. Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні : посіб. для слухачів закладів післядипломної освіти, керівників закладів загальної середньої освіти, здобувачів вищої освіти за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами» / О. М. Отич, Л. К. Задорожна, З. В. Рябова, Л. М. Оліфіра та ін.; за заг. ред. О. М. Отич, Л. К. О. де Фонтана; НАПН України, УВУПО, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», КВЗЗСО «Одес. акад. неперв. освіти», КультурКонтакт Австрія. Київ, 2018. 74 с.
25. Овчаренко О.П., Лазар А.П., Матюшко Р.П. Основи радіаційної медицини: навч. посібник. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2002. 208 с.
26. Освітня програма навчального закладу. URL: <https://bit.ly/3ckLjDp>
27. Поспелова Т. Розвиток лідерського потенціалу керівника закладу середньої освіти : навч. посіб. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 36 с.
28. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова КМУ від 21.08.2019 № 800 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 27.12.2019 №1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
29. Пушкарьова Т. О. Педагогічне проектування в системі загальної середньої освіти: теорія і практика: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2017. 308 с.
30. Рай М. Компас цінностей. Уроки 101 країни про цілі, лідерство і життя. Yakaboo Publishing, 2021. 368 с.
31. Робінсон К., Ароніка Л. Школа майбутнього. Львів : Літопис, 2016. 258 с.
32. Романовський О.Г., Гура Т.В., Книш А.Є., Бондаренко В.В. Теорія і практика формування лідера: навч. посіб. Харків, 2017. 100 с
33. Самооцінювання закладу освіти: ефективний інструмент підвищення управлінської діяльності. URL: <https://bit.ly/3wUZ8lt>
34. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205,

zareestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukraini 10.11.2020 za №1111/35394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>

35. Типова освітня програма для учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко : наказ МОН України від 12.08.2022 № 743) URL: <https://cutt.ly/p018HA1>
36. ТОВТО : Абетка неформальної освіти, фасилітації і тренерства // За заг. ред. Наталії Трамбовецької. -Київ, 2017. -53 с.
37. Хоружа Л. Л. Етичний розвиток педагога : навчальний посібник / Л. Л. Хоружа. - К. : «Академвидав», 2012. - 208 с.
38. Цифрова трансформація освіти і науки [Електронний ресурс] : сайт. URL: <https://bit.ly/3iZgvys>
39. Чернявська А. Емоційний інтелект – запорука успішного навчання. Молодь і ринок, 2012. № 12. С. 136-139.
40. Шевчук А. С. Дитячі розваги і свята (у схемах, таблицях, визначеннях, сценаріях) : навч.метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 336 с.
41. Boissard P. L'évaluation formative: un outil de progression. URL: <http://surl.li/ealag>
42. DLL 10: DaF für Jugendliche: Deutsch als Fremdsprache.Klett Sprachen GmbH, 2016. 199 s.
43. Sullivan, K. (2015). An Application of Family Stress Theory to Clinical Work with Military Families and Other Vulnerable Populations. Clinical Social Work Journal, 43(1), 89-97.

Додаткова література:

1. Даниленко Л.І. Світочі української науки: життя та наукова діяльність: метод. посібник /Л.І. Даниленко, І.Ю. Гогайзель, Л.І. Гнед та ін. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради», 2018. 104 с.
2. Зусін В. Я. Етика та етикет ділового спілкування : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
3. Компетентнісний підхід: ідеї для реалізації на уроках. URL: <https://bit.ly/3iujpsL>
4. Ломакович С.В., Панченков О.А., Терещенко В.М. Участь у проєкті PISA як потенційна можливість побачити вітчизняну освіту без «прикрас». Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. 2015. № 11-12. С. 19-23. URL: <http://surl.li/edkle>
5. Осадчий І.Г. Педагогіка якості освіти: бери й роби. Посібник із менеджменту якості для керівників закладів загальної середньої освіти. Київ: «Видавнича група «Шкільний світ». 2021. 272 с.
6. Редько В. Г. Організація компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі. URL: <http://surl.li/eaqrb>
7. Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти : наказ МОНУ від 01.04.2022 №289. URL: <http://surl.li/cooqr>
8. Смагіна Т. М. Зміщення акцентів з hard skills на soft skills в підвищенні професійної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону: збірник матеріалів конференції. Житомир, 2017. С. 21-29.